

Goedkeuring van het Vlaams actieplan duurzaam gebruik pesticiden – 1 maart 2013

Nota met motivering inzake de opvolging van de opmerkingen ontvangen tijdens het openbaar onderzoek.

Tijdens het openbaar onderzoek heeft de stuurgroep 48 reacties ontvangen. Deze reacties waren afkomstig van burgers, federaties en maatschappelijke groeperingen. Een groot deel van de reacties van burgers nam de door VELT voorgestelde reactie of een deel ervan over. Een deel van de reacties bevatten elementen die stappen vereisen van andere bevoegde overheden (m.n. federaal, of Europees), zie bv. de volgens bepaalde reacties vereiste toepassing van het voorzorgsbeginsel bij het toelaten van pesticiden (en hun werkzame stoffen). Naast de uitgebreide reacties en het omstandig advies van de adviesraden waren er ook een aantal korte reacties die zich beperkten tot de opmerking dat er moest geopteerd worden voor een verbod op pesticiden (of beperkter: een verbod op herbiciden bedoeld voor particulieren, of op multifunctionele pesticiden). Het antwoord hierop kadert echter binnen de bevoegdheden van de betrokken overheden op Europees en federaal vlak. Ook sommige (onderdelen van) andere reacties lijken zich eerder te richten tot de bevoegdheden van deze instanties omdat ze acties impliceren op het niveau van de toelating van pesticiden en hun werkzame stoffen. Ook was er een reactie van een burger van het Waalse Gewest (deze zullen wij verwijzen naar onze Waalse collega's in het licht van hun eigen actieplan in dit verband).

Aangezien het ontwerp-actieplan ook acties bevatte die door de overheden van de NAPAN Task Force als gezamenlijk werden voorgesteld (zie o.a. Bel 9.1, Bel 10.1, ...), ontvingen we ook hieromtrent een aantal reacties. Deze reacties kunnen niet enkel op het Vlaamse vlak worden getrancheerd maar moeten behandeld worden binnen de betrokken NAPAN Task Force. Deze reacties werden verzameld en overgemaakt aan het secretariaat van de betrokken Task Force.

Een aantal reacties hebben betrekking op de controle op de naleving van de reglementering). Inzake de handhaving kan worden verwezen naar een aantal van de voorgestelde acties in het actieplan (zie bv. actie Bel 10.1, maar zie ook actie VL 5.1 en VL 5.2). Een betere handhaving is voor de diverse overheden, niet enkel de Vlaamse, een blijvend aandachtspunt. Verdere samenwerking en overleg blijven vereist om de handhaving te optimaliseren.

In wat hierna volgt wordt ingegaan op de opmerkingen die ontvangen werden tijdens het openbaar onderzoek. De opmerkingen werden gegroepeerd per deel van het actieplan. Niet op alle overgemaakte opmerkingen wordt een individueel antwoord geformuleerd, maar er werd wel naar gestreefd dat iedereen in de gegeven antwoorden ook een bepaalde repliek op haar/zijn input kan terugvinden.

1.1. Inleiding

- Een aantal reacties gaven aan dat het actieplan best kan aangevuld worden met een passage die meer duidelijkheid biedt inzake de producten die onder de noemer “pesticiden” kunnen vallen. Voor veel betrokkenen zou dit nl. niet zo duidelijk zijn. Zo werd bv. gevraagd om aan te geven dat het actieplan ook handelt over zogenaamde onkruidverdelgers.

Antwoord: In de inleiding werd een paragraaf opgenomen waarin verduidelijkt wordt dat onder pesticiden verstaan wordt “gewasbeschermingsmiddelen” en “biociden”. Vervolgens wordt aangegeven wat begrepen dient te worden onder “gewasbeschermingsmiddelen” (o.a. onkruidverdelgers) en “biociden”.

- In bepaalde reacties werd gepleit voor verdergaande beperkingen van pesticiden, m.n. het verbieden ervan.

Antwoord: Indien beoogd wordt om bepaalde producten niet langer toe te laten in ons land, dan is het Vlaamse Gewest daartoe niet bevoegd maar dient de federale overheid hiertoe over te gaan met eerbiediging van de Europese regels in dit verband. In de inleiding werd deze bevoegdheidsverdeling ook nader toegelicht.

1.2. Certificeren van de kennis van professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen

- Inzake de opleiding van professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen werd er in een opmerking voor gepleit dat de lesgevers geen binding mogen hebben, of gehad hebben, noch in de toekomst hebben (zoals het ontvangen van financiering voor onderzoek of andere sponsoring), met bedrijven met winstoogmerk die een bestrijdingsmiddel produceren, vervoeren of verkopen, of doen produceren, vervoeren of verkopen.

Antwoord: Aan deze opmerking wordt in het actieplan tegemoet gekomen. Meer bepaald werd onder de titel “Focus voor dit plan” opgenomen dat de lesgevers op het ogenblik van het geven van de opleiding geen binding mogen hebben met commerciële bedrijven.

- In de opmerkingen van de Bond Beter Leefmilieu werd de vraag gesteld waarom er geen indicator is opgenomen die het aantal afgeleverde licenties bevat.

Antwoord: Een dergelijke indicator lijkt niet zo zinvol. Vanaf een bepaalde drempel zal elke professionele gebruiker van gewasbeschermingsmiddelen nl. verplicht licentiehouders worden. Deze indicator zou dus enkel aangeven hoeveel professionele gebruikers er zijn. Hoe dan ook is het eerder aan de federale overheid om uit te maken of een dergelijke indicator aangewezen is, aangezien dit kadert binnen hun bevoegdheden.

- In diverse reacties wordt er ook voor gepleit om de integratie van natuurbeheer in het productiesysteem, en van alternatieve vormen van gewasbescherming in de opleidingen te integreren.

Antwoord: In het kader van de opleiding voor de fytolicentie (basis en permanent) wordt alvast al voorzien dat alternatieve en milieuvriendelijke vormen van gewasbescherming uitgebreid aan bod moeten komen, ook inzake geïntegreerde gewasbescherming (afgekort: IPM - zie deel 8 van het actieplan) wordt dit behandeld.

1.3. Producten voor niet-professionele gebruikers en informeren van het brede publiek

- In diverse reacties en onderdelen van het advies van de adviesraden wordt opgemerkt dat het aangewezen is om duidelijk de prioriteitsvolgorde aan te geven waarvan wordt uitgegaan bij de opmaak van het actieplan. Ook in de opmerkingen van VELT werd er gehamerd op het opnemen van een hiërarchie binnen de beoogde maatregelen. Ze plaatsen daarbij bovenaan de preventie van ongewenste kruidgroei, onder meer door een goed ontwerp; vervolgens het aanwenden van alternatieven; en dan pas beheer op een andere wijze.

Antwoord: Deze doelstellingen werden reeds opgenomen in de tekst van het nieuwe actieplan onder meer in hoofdstuk 3 en hoofdstuk 8. Het actieplan werd na openbaar onderzoek verder gescreend op het duidelijk aangeven van de beoogde prioriteitsvolgorde. Zo werd o.a. een bijkomende actie VL 3.4.b opgenomen die de promotie van de pesticidentoets bij ontwerpers voorziet.

- Inzake de acties merken de adviesraden en verenigingen op dat de acties opgenomen in verband met sensibilisatie, zich voornamelijk beperken tot bestaande maatregelen. Zij zijn er niet van overtuigd dat dit voldoende is om de doelgroep en vooral ook de nieuwe doelgroepen (onder andere privé-beheerders, ontwerpers van groene ruimte, aannemers...) effectief te bereiken en aan te zetten tot een ontwerp zonder ongewenste kruidgroei. Ze vragen om in dit verband aangepaste maatregelen te voorzien. Diverse burgers pleiten ook voor meer nadruk op preventie door ontwerpers, ruimtelijke planners bijkomend te sensibiliseren, opleidingen aan te bieden, enz.

Antwoord: Om hieraan tegemoet te komen wordt in het ontwerp van actieplan de toevoeging van een nieuwe actie voorgesteld (zie VL 3.4.b inzake het promoten van de pesticidentoets bij ontwerpers). Vanuit dezelfde bekommernis wordt ook voorgesteld om bij actie VL 3.5. de 'doelstelling' aan te vullen met: "(ook door aangepast ontwerp van verhardingen)". Dit laatste in het licht van het belang van preventie door het correct ontwerp van verhardingen.

- Inzake de actie VL 3.1. werd in een reactie voorgesteld om in de tabel 'maatregel', aanvullend hier ook het maatschappelijke middenveld bij te betrekken.

Antwoord: Dit werd opgenomen bij actie VL 3.1.

- Vanuit de bekommernis voor de inzake pesticiden erg kwetsbare nog ongeboorten, dringt de Gezinsbond aan op het voorzien van een informatieplicht voor zwangere vrouwen. Hierbij zouden aanstaande ouders bij consultatie op de hoogte gebracht moeten worden van risico's die gepaard gaan met pesticiden gebruikt in huis en tuin. Indien aanstaande ouders hiervan op de hoogte zijn, kunnen zij beslissen of ze de nodige maatregelen willen nemen. Door de Gezinsbond wordt ook aangegeven dat het gebruik van pesticiden in de tuin een belangrijk gevaar kan vormen voor bv. kinderen aangezien zij vaak in de tuin ravotten en ook nog kwetsbaarder zijn voor deze producten.

Antwoord: Hierbij aansluitend kan worden aangegeven dat in 2013, de dienst milieu & gezondheid (LNE) samen met de OVAM een gezamenlijke studie zullen opstarten met als doel het opstellen van een code van goede praktijk voor tuinieren. In deze studie zal in belangrijke mate aandacht geschonken worden aan het gebruik van pesticiden (noodzaak, alternatieven, ...) en kunnen specifieke aanbevelingen voor deze kwetsbare doelgroep worden uitgewerkt. Deze actie werd toegevoegd als actie VL3.3b.

- Er werd ook op aangedrongen om een bepaling op te nemen die ervoor zorgt dat de pesticidentoets op regelmatige basis geëvalueerd en verbeterd kan worden. Deze evaluatie zou parallel moeten verlopen met de timing van het actieplan en opgenomen worden als een vaste actie in het plan. Op deze wijze kan de herziening binnen elke planperiode gegarandeerd worden.

Antwoord: Ingaand op deze suggestie werd er in VL 3.4c een actie opgenomen die de evaluatie en optimalisatie van de pesticidentoets inschrijft in het actieplan. Dit omvat o.a. het onderzoek of de pesticidentoets moet uitgebreid worden naar terreinen waar het pesticidengebruik verboden is.

- Inzake de actie VL 3.7 werd in een opmerking aangegeven dat het hierbij gaat om een moeilijke indicator, omdat als het verbruik daalt, ook de inzameling van verpakkingen daalt. Verpakkingsafval zou dan ook relatief ten opzichte van de verkochte hoeveelheden bekeken moeten worden.

Antwoord: Het is inderdaad interessant om in dit verband de cijfers van het ingezamelde afval te kunnen vergelijken met de verkoopcijfers. In het licht van de aparte inzamelingscircuits (containerparken, Phytofar Recover) is het echter aangewezen om over verkoopcijfers te beschikken die opgesplitst zijn naargelang het gaat om professioneel of niet-professioneel gebruik. Door de geleidelijke invoer van de gesplitste erkenningen zullen binnenkort op federaal vlak dergelijke cijfers beschikbaar worden, alvast in het kader van de gewasbeschermingsmiddelen.

- Bij de actie VL 3.8. werd voorgesteld om bij 'maatregel' als volgt aan te vullen: '...in overleg met gebruikers en niet-gebruikers...'

Antwoord: Communicatie naar de potentieel blootgestelden aan de pesticiden lijkt zeker niet zonder belang. Met het oog hierop werden bij actie VL. 3.8 de woorden " , en (potentieel) blootgestelden" toegevoegd.

- Ook inzake de gezamenlijke actie Bel 4.1 werden een aantal opmerkingen geformuleerd. Zo geeft men aan dat het aan te bevelen is om bij de verkooppunten ook de potentiële koper erop te wijzen dat de noodzaak voor het gebruik goed doordacht moet zijn.

Antwoord: Aangezien dit een federale materie is, moet dit aan bod komen in de NAPAN TF.

- Verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen moeten volgens andere reacties ondersteund worden mbv opleiding van personeel, preventieve maatregelen.

Antwoord: Aangezien dit een federale materie is, moet dit aan bod komen in de NAPAN TF.

- In een reactie werd oproepen om pesticiden achter slot en grendel te houden, net zoals geneesmiddelen bij de apotheker.

Antwoord: Aangezien dit een federale materie is, moet dit aan bod komen in de NAPAN TF.

1.4. Opvolging van vergiftigingen en chronische blootstelling

- De Gezinsbond drong er in zijn opmerkingen op aan om speciale aandacht te geven aan de doelgroep zwangere vrouwen en kleine kinderen (zie m.n. de gevaren voor ongeborenen en jonge kinderen).

Antwoord: In het kader van het steunpunt milieu en gezondheid worden metingen uitgevoerd via biomonitoring bij pasgeborenen en hun moeders. De resultaten kunnen gebruikt worden om mensen te informeren bv. via fiches met praktische tips om de blootstelling te beperken. Deze tips zullen dan ook te raadplegen zijn op de website van het steunpunt milieu en gezondheid. Deze actie werd opgenomen onder VL 4.2..

- Vanuit dezelfde bekommernis drong de Gezinsbond ook aan op meer consumenteninformatie in verband met de schadelijkheid van de betrokken producten, en dit onder meer via informatie op de verkoopplaats en een duidelijkere etikettering.

Antwoord: Deze maatregelen situeren zich echter binnen federale bevoegdheden, en dienen dus aangekaart binnen de NAPAN TF.

1.5. Bescherming van het aquatische milieu en het drinkwater

- In diverse reacties worden vragen gesteld inzake de mogelijkheden om van een verbod op het gebruik van pesticiden af te wijken. De mogelijkheid om een afwijking te kunnen bekomen als een pesticidevrij beheer onevenredig hoge kosten met zich meebrengt, stuit daarbij vaak op veel onbegrip. Dit wordt beschouwd als een hele vage reden die volgens hen te gemakkelijk de mogelijkheid biedt tot het ontsnappen aan de doelstelling van nul gebruik.

Antwoord: In het actieplan werd aangegeven dat het de doelstelling blijft om slechts in uitzonderlijke omstandigheden afwijkingen toe te staan. Het uitgangspunt is om eerst te zorgen dat de ziekte of plaag voorkomen wordt (preventie), om daarna alternatieve bestrijding toe te passen en pas in allerlaatste instantie de chemische bestrijding te gebruiken. Het decreet dient immers gerespecteerd te worden, en ook artikel 12 van de richtlijn (dit vereist dat het gebruik van pesticiden in specifieke gebieden wordt geminimaliseerd of verboden).

1.6. Bescherming van natuur en kwetsbare groepen

- Inzake de acties VL 6.1 en VL 6.3 (in het nieuwe ontwerp wordt het bedoelde VL 6.3 nu VL 6.2.) wordt door de BBL met aandrang gevraagd om werk te maken van afdoende maatregelen die natuurgebieden en privé-tuinen beschermen tegen pesticiden die toegediend worden op aanpalende percelen. Deze problematiek komt ook aan bod in bepaalde reacties van burgers.

Antwoord: In dit verband kan onder meer verwezen worden naar het voorstel van de 1 m bufferzone ter hoogte van tuinen (zie VL 6.2), en de acties die worden voorgesteld inzake driftreducerende doppen en kantdoppen (zie VL 5.5b, en VL 5.6)

- Ook werd er in een hierbij aansluitende reactie de nefaste invloed van pesticiden op insectenetende vogels aangekaart. De betrokkene stelde voor dat landbouwers in het broedseizoen, wanneer oudervogels hun nestjongen groot brengen met insecten, niet mogen sproeien (en ook het laten van een brede onbehandelde zone tegen de percelen van bewoners wordt tevens bepleit).

Antwoord: Dit betreft een federale aangelegenheid. In het kader van de erkenning van gewasbeschermingsmiddelen wordt alvast in sterke mate rekening gehouden met de impact op dergelijke insecteneters. Middelen met een te hoog risico op dit vlak worden niet op de markt toegelaten. In functie van het middel worden ook de nodige bufferzones voorzien, ook naar andere milieucompartmenten dan oppervlaktewater.

1.7. Hantering van professionele gewasbeschermingsmiddelen en de correcte verwijdering van de afvalstromen die hieruit voortvloeien

Er werden over dit hoofdstuk geen opmerkingen ontvangen tijdens het openbaar onderzoek.

1.8. Geïntegreerde gewasbescherming – afgekort: IPM

- Met betrekking tot VL 8.2 werd de vraag gesteld waarom de richtsnoeren vrijwillig zijn, als ze de uitwerking zijn van verplichte beginselen.

Antwoord: Het toepassen van de beginselen IPM zoals opgenomen in de bijlage van de richtlijn is inderdaad verplicht. In Vlaanderen werden deze beginselen omgezet in richtsnoeren voor 5 teeltgroepen (akkerbouw, vollegrondsgroententeelt, glasgroenten, fruitteelt en sierteelt). Deze zijn praktisch opgesteld zodat de land- en tuinbouwers de richtsnoeren kunnen toepassen in functie van hun teelt. De richtsnoeren worden opgesteld in verschillende werkgroepen waar de verschillende stakeholders vertegenwoordigd zijn. In het kader van de verschillende kwaliteitslastenboeken worden de IPM beginselen opgenomen als een kwaliteitsvereiste. Samen met de andere kwaliteitseisen worden deze gecontroleerd. De richtsnoeren zijn controleerbaar, flexibel en snel aanpasbaar in functie van nieuwe ontwikkelingen.

1.9. Harmonisering van wetgeving

Er werden over dit hoofdstuk geen opmerkingen ontvangen tijdens het openbaar onderzoek.

1.10. Opvolging van het NAPAN

- In de reacties werd opgemerkt dat het actieplan loopt over een lange termijn, nl. 5 jaar, en dat het daarom aangewezen lijkt om ook tussentijds te rapporteren om zicht te krijgen op de stand van de uitvoering ervan.

Antwoord: Op basis van de tussentijdse evaluatie en rapportering hieromtrent kan de noodzaak aan een actualisatie van het actieplan blijken. Daarom wordt in het nieuwe ontwerp actieplan een nieuwe actie voorgesteld. Als termijn hiervoor wordt eind 2015 vooropgesteld.